

Интерактивни стратегии и методи на обучението по Родинознание в начален етап

За кого? Защо? Какво? Как?

Проф. д-р Емилия Василева

За кого?

„Децата, които идват днес на света, не се побират в рамките, които сме им отредили. Можете да сложите рамката пред тях, но те ще седнат до нея. Не очаквайте друго. Ако седнат вътре в рамката, няма да научите нищо от тях“.

Джеймс Туайман

Съвременните деца

- Децата „вибрират на нови честоти“ и много трудно синхронизират потребностите и изживяват си със заобикалящата ги среда;
- Спонтанни, отстояват своята автономност;
- Полярни емоционални състояния;
- **Пристрастеност към екрана;**
- Затруднено развитие на психичните процеси: възприятия, мислене, памет, въображение, наблюдение...;
- **Лоши комуникационни умения** - Увеличаване на децата със специални образователни потребности: дислексия, дискалкулция, дисграфия, дислалия, хиперактивност, афективност, тревожност; агресивност;
- **Липса на мотивация и познавателен интерес** в образователния процес - лоши учебни резултати;
- **Проява на агресия в различните ѝ форми.**

Защо?

Живеем в динамично развиващ се свят -Нов социален и образователен контекст

- Дигитализация на информацията и утвърждаване на адаптивния диалог;
- Промяна на социално-психологическия профил на съвременните деца;
- Нравствен дефицит;
- Липсата на естествени ценностни опори и нравствени ориентири прави учениците интелектуално и емоционално зависими от трудно контролируемите деструктивни влияния на социалната среда.

Кен Робинсън „Елементът“

"Светът се променя по-бързо от когато и да било...Необходими са нови подходи, базирани на по-широки концепции за способностите на младите хора, за това как да се насърчава тяхната мотивация и самочувствие, как да се развият уменията и способностите, които са им привични и от които ще се нуждаят в бъдещето си професионално развитие".

Какво?

Терминологична яснота: интеракция

Взаимодействие, взаимно влияние или обмен сигналите (вербални или невербални) между двама или повече субекти (хора, групи или системи).

Двустранна комуникация за осъществяването на общи цели, общуване и обмяна на информация;

атрактивност

- ▶ Способност / външна социално-психологическа значимост за привличане на вниманието, пораждање на интерес и желание за взаимодействие

интерактивност

- ▶ Обмяна на информация, чрез разширяване кръга на взаимодействие между участниците в диалога и средата.

Интерактивността в образователния процес - пълноценно педагогическо взаимодействие

- **Приемане и изпращане** на послания (учител - ученик; ученик-ученик) в подходяща среда – със богати сетивни и информационни опори и емоционално наситена атмосфера;
- **Активизиране** на сетивата и **актуализиране** на опита на учениците;
- **Подпомагане** на усвояването - натрупване на образи и впечатления на базата на емоционален подтик и разбиране;
- **Разкрепостяване** на творческите импулси и разширяване на сетивния хоризонт;
- **Развиване** на индивидуалните способности;
- **Духовно-нравствено пробуждане** - поглед към вътрешното ни „Аз“;
- **Постигане на осъзнатост и взаимност**(развиване на усет за другия до нас).

Философска основа/ ценностен смисъл на интеракцията в образователния процес

- Ученето е преживяване;
- Ученето има смисъл за всяко отделно дете;
- Творческа изява срещу механичното повторение;
- Ученето/ социалното развитие се осъществяват във и чрез опита;
- Ученето е емоция и сътрудничество;
- Ученето носи удовлетвореност и стимулира самореализацията.

Промяна на позицията

Позицията на учителя

- ▶ Ти можеш;
- ▶ Ти ще се справиш;
- ▶ Ти не се страхуваш от грешките;
- ▶ Ти имаш свободата да опитваш, да фантазираш и рискуваш;
- ▶ Ти си добър!

Самовъзприятие на ученика

- ▶ Аз мога;
- ▶ Аз ще се справя;
- ▶ Аз не се страхувам;
- ▶ Опитвам и рискувам;
- ▶ Интересно ми е;
- ▶ Аз съм добър.

Как?

Стъпки, които извървяваме

- ▶ Да открием силните страни на всеки ученик;
- ▶ Да направим обучението по-приятно и за децата и за учителя;
- ▶ Да стимулираме учебната мотивация и приобщим учениците към знанието;
- ▶ Да преодолеем евентуалните затруднения, съпътстващи образователния процес;
- ▶ Да подпомогнем интелектуалното и духовно-нравственото развитие на учениците;
- ▶ Да постигнем по-добри образователни резултати.

Родинознание или...светът на детето

Интегративен характер

- ▶ Природна среда
- ▶ Обществена среда
- ▶ Празници

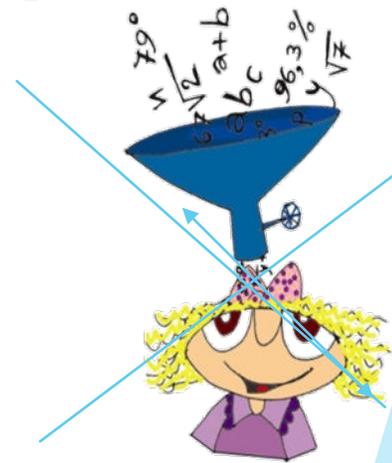
Логика на интерактивността в хода на обучението по родинознание

Принципна основа

- ▶ Действеност;
- ▶ Комуникативност;
- ▶ Емоционалност;
- ▶ Проблемност;
- ▶ Креативност;
- ▶ Самостоятелност;
- ▶ Алгоритмизация;
- ▶ Мотивираност.

Изходни методически позиции

- **Поставяне на ученика в изследователска позиция :**
  - Проучвам;
  - Преживявам;
  - Анализирам;
  - Общувам и споделям;
  - Рискувам...
- **Удовлетворяване на социалните потребности**
  - Сигурност;
  - Самоизява;
  - Общуване;
  - Успех.

Хуманистичните педагогически послания – отправно начало в организиране на образователния процес

- Детето живее с настоящето/ в мига и за мига;
- Детето е спонтанно и се нуждае от сигурност и подкрепа;
- Детето е любопитно;
- Във всяко детско тяло тупти различно сърце;
- Всяко дете има своите индивидуални силни черти и способности.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДЕТСКИТЕ КОНЦЕПТИ ЗА ПРИРОДАТА И ОБЩЕСТВЕНАТА СРЕДА

- Индивидуален характер – натрупан индивидуален опит;
- Интегрален характер – многомерни структури;
- Отворен характер – незавършен характер, динамично познание;
- Емоционален интензитет- преживени ситуации.

ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА

СЛАВИЯ ЦВЕТАНСКА

РОДИНОЗНАНИЕ

ЗА ПЪРВИ КЛАС

1.

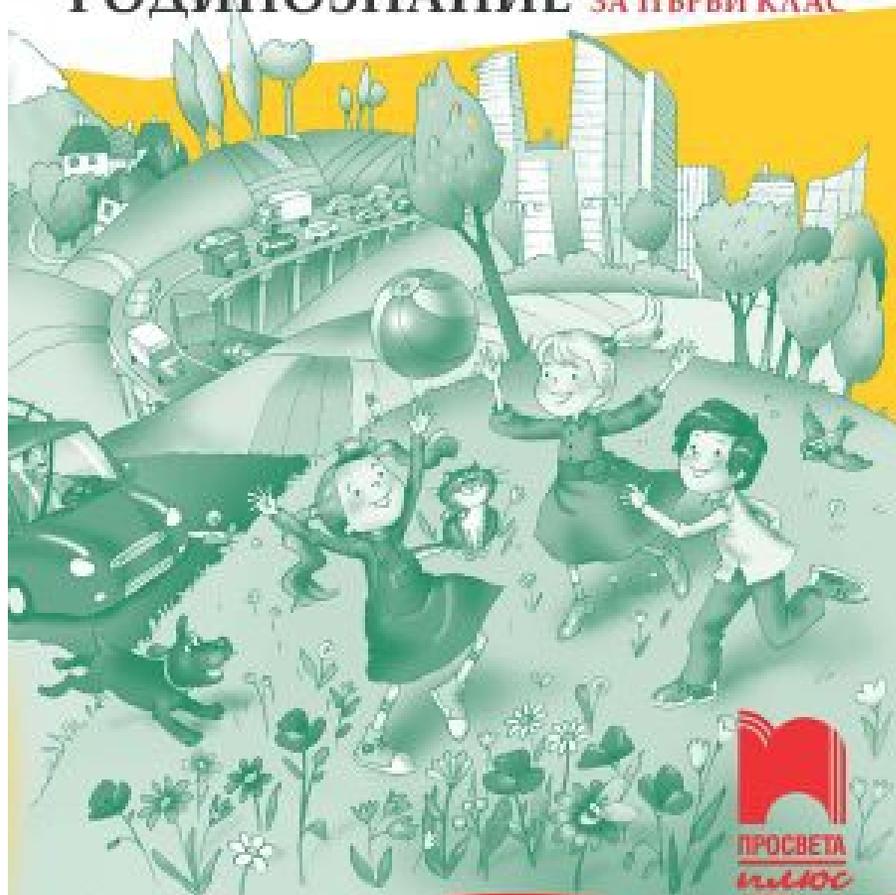

ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ

ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА   СЛАВИЯ ЦВЕТАНСКА

ТЕТРАДКА

РОДИНОЗНАНИЕ ЗА ПЪРВИ КЛАС

ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ

Формираща насоченост в обучението при изучаване на природната среда

- ▶ **Обогатяване, систематизиране** на вече формирани представи и понятия; Формиране на точни и пълни понятия за заобикалящия детето свят.
- ▶ **Развиване на психичните процеси** (възприятия, наблюдателност, въображение, памет, внимание, мислене); натрупване и регистриране на факти, впечатления и преживявания) - насочване на възприятията в нужната посока;
- ▶ **Формиране на нови представи и понятия** (откриване и съотнасяне на инвариантни и вариативни белези/характеристики) :овца, вълк;
- ▶ **Изучаване на явления и закономерности:** моделиране, алгоритмизация;
- ▶ **Развиване на мета-умения** (интелектуални, организационни, специални).

КАКВО Е НЕОБХОДИМО НА ЕДНО РАСТЕНИЕ,
ЗАСАЖДАМЕ РАСТЕНИЕ

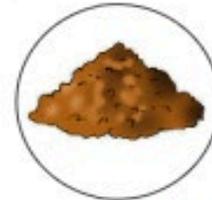
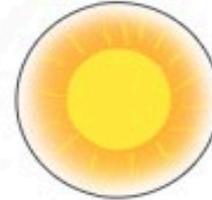
Засаждете ово научениците си растение.
Проследете развитието му.

ЗА ДА ПОРАСНЕ
ГРИЖИМ СЕ ЗА РАСТЕНИЯТА

РАСТЕНИЯТА СЕ НУЖДАЯТ ОТ СЛЪНЦЕ,
ВЪЗДУХ, ПОЧВА И ВОДА.

Как се грижим за растенията, които засаждаме?

Опознаване на природната среда

▶ **Работа с факти и данни:**

- селектиране;
- ранжиране;
- систематизиране;
- интерпретация;
- обобщаване;

▶ **Работа с текст**(сортировка, , създаване на план, преразказване);

▶ **Формиране на екологична култура.**

ЧАСТИ НА РАСТЕНИЯТА

ПОЗНАВАМ

- корен 1
- стъбло 2
- листа 3
- цвят 4
- плод 5

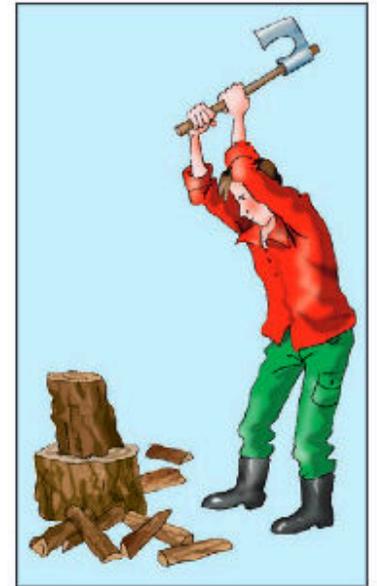

Дърветата имат корен, стъбло, листа, цвят, плод.

И ОТКРИВАМ

Разкажи за части на различни растения, които използваме за отопление, храна, напитки, украса и забава.

Опознаване на социалното обкръжение

- **Изграждане на представи и понятия за социалната среда и близкото обкръжение**(училище, дом, семейство, улица, магазин);
- **Вникване в човешките взаимоотношения и формиране на социални умения** (съпричастност; взаимопомощ, работа в сътрудничество, емоционална интелигентност);
- **Формиране на чувство за принадлежност към Родината**(запознаване със забележителности в околната среда);
- **Формиране на знания за основните български празници** и свързаните с тях традиции;
- **Формиране на граждански умения** (България – родина на всички граждани).

Акцент върху развитието на социалните умения

- ▶ Как да се държим в училище, вкъщи, на улицата;
- ▶ Как да опознаваме емоциите си и как да ги регулираме;
- ▶ Как да избягваме рисковани ситуации;
- ▶ Как да уважаваме възрастните;
- ▶ Как да се държим помежду си.

ВЕЧЕ СЪМ ПЪРВОКЛАСНИК

МОЯТ КЛАС

ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ ГОЛЯМОТО

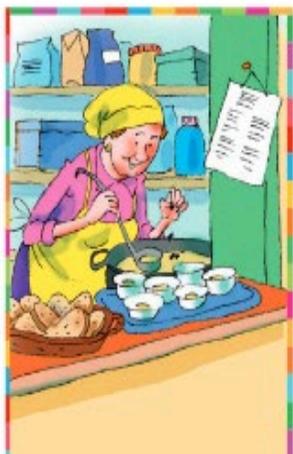
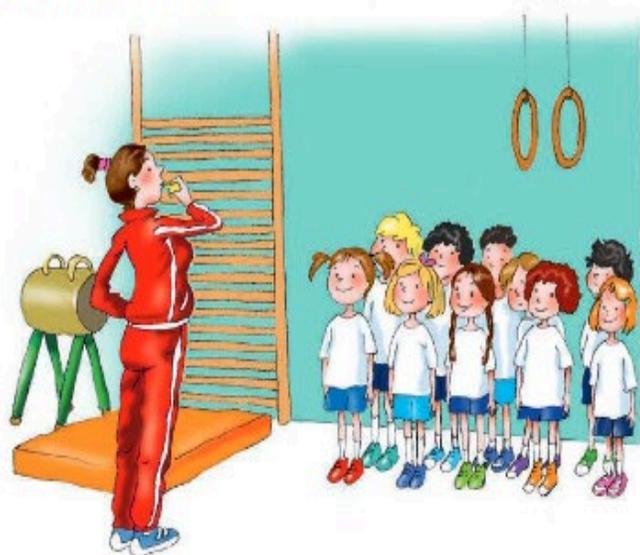
КОЙ СЪМ АЗ?

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ

ТРУДЪТ НА ХОРАТА В УЧИЛИЩЕ

КОЙ РАБОТИ В МОЕТО УЧИЛИЩЕ

КАК СЕ ТРУДЯТ ХОРАТА ОКОЛО МЕН

Разкажи за професиите на твоите родители или друг твой близък.

Открий кой с какво работи. Свържи със стрелки.

Разкажи какъв искаш да станеш. Направи рисунка за желаната от теб професия.

АЗ И ХОРАТА ОКОЛО МЕН

С УВАЖЕНИЕ КЪМ ДРУГИТЕ

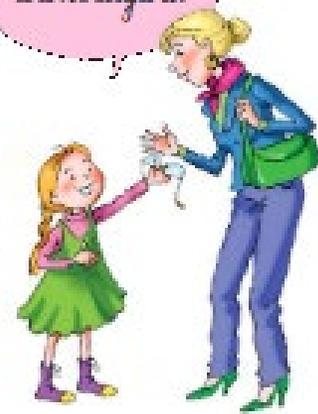
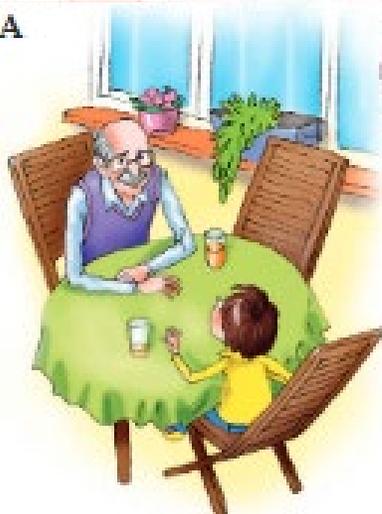
Помисли и разкажи какво ще направиш, ако си на мястото на ученика.

Кои учтиви думи ще използваш, ако се случи на теб?

ПОВЕДЕНИЕ У ДОМА

ПРИКЛЮЧЕР

Себепознание и стабилизиране на Аз-образа:

- **Взаимност**(развиване на усет за другия до нас);
- **Активизиране** на сетивата и натрупаният опит;
- **Натрупване** на образи и впечатления на базата на емоционален подтик;
- Емоционално и духовно **пробуждане**;
- **Разкрепостяване** на творческите импулси ;
- **Поглед** към вътрешното ни „Аз“;
- **Обогатяване** на светоусещането;
- **Подкрепяща среда** – силата на словото.

формиране на мета-умения - основна образователна цел

- **Умение за наблюдение;**
- **Умение за концептуализация на речта (изказване, преразказване...);**
- **Способност за осъществяване на мисловна дейност:**
  - Анализ;
  - Синтез;
  - Сравнение;
  - Абстрахиране ;
  - Обобщение;
  - Индукция;
  - Дедукция.
- **Формиране на организационни умения**

Развиване на изследователските умения

Ученикът се поставя в познавателни ситуации, при които:

- ▶ описва с думи онова, което е забелязал;
- ▶ коментира значимите връзки, зависимости и отношения на основните компоненти на обекта на наблюдение;
- ▶ опитва се да предугажда евентуалната трансформация, ако се променят условията за реализиране на съответните наблюдавани явления, процеси...;
- ▶ създава символи - обозначения и моделира наблюдаваните зависимости и типология.

Похвати за активна умствена дейност

▶ сравнение

- отдиференциране;
- класифициране;
- йерархизиране;
- разкриване на вътрешните връзки.

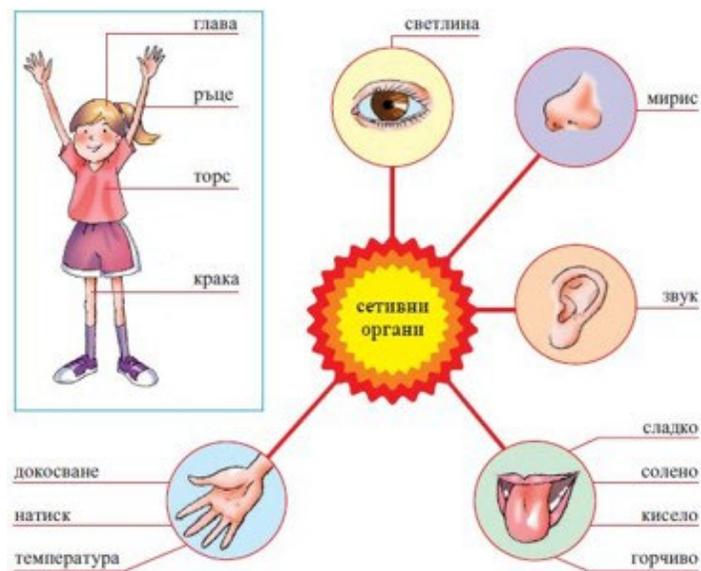
▶ *видове сравнение*

- **сравнение** по сходство;
- **сравнение** по различие;
- **сравнение** по определен признак;
- **сравнение** в константна ситуация;
- **сравнение** в отрязък от време.

абстрахирането и обобщението

- отделяне на същественото от несъщественото;
- на главното от второстепенното;
- преобразуване на представите , образите и ПОНЯТИЯТА;
- добавяне на нови признаци или просто разчленяване;
- комбиниране и опосредстване на получената информация(разбираш, това, което не си видял);
- преобразуване на съжденията.
- осъзнаване на механизмите на тези действия;
- овладяване и целенасочено прилагане в различни условия(трансверсалност, метапознание).

Мисловни карти

- ▶ Алтернатива на линейното учене;
- ▶ Развива мнемоничните способности;
- ▶ Подобрява както възприемането, така и усвояването на учебното съдържание;
- ▶ Цялостното възприемане чрез цветово и пространствено моделиране;
- ▶ Акцентиране върху ключовото понятие или процес и проектиране на допълващи връзки и зависимости.

Мисловна карта, създадена с ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ

Седемте качества на силното мислене, А.Гин

- **умение да се откриват невидими ресурси за решение на задачата**, т.е. да се разкрият свойствата на предметите и явленията...да се отдиференцира най-значимото;
- **умение да се построяват класификационни системи**, т.е да се откриват причинно-следствените отношения и закономерности в масивите от факти;
- **умение грамотно да се строят хипотези** и да се формулират аргументи “за и против”;
- **да се владее логиката на построяване на причинно-следствените връзки** и разбиране на ограничението на такъв подход при отворените задачи;
- **умение да се оперира с противоречията и да бъдат разрешавани**, т.е. да се възприемат предметите и явленията системно в контекст;
- **системен подход към предметите и явленията**, т.е. умение да се гледа от различен ъгъл и да се описва обектът в различен контекст;
- **икономичност на мисленето**, т.е. да не се изразходват неимоверни умствени и волеви усилия.

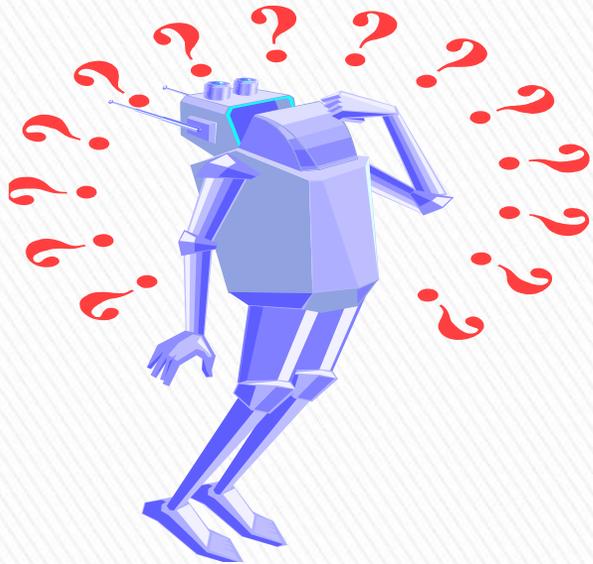
Въпросите в обучението. Защо задаваме въпроси?

- за да получим информация;
- за да поощрим някого да говори;
- да видим реакцията спрямо определени идеи;
- за идентифициране на проблема(-ите);
- за идентифициране на решения;
- за идентифициране на потребности;
- за идентифициране на очаквания;
- за проверка на развитието;
- за получаване на предложение.

Добрият въпрос разковниче за успеха!

Умение да се задават въпроси

- ▶ Когато не ни разбират, или отговорът е само „да“, или само „не“

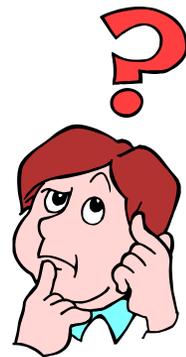
Лоши въпроси

- ▶ Когато задействаме мисловната дейност

Добри въпроси

Диалогът и въпросите

- ▶ Краткост;
- ▶ Яснота;
- ▶ Точност;
- ▶ Провокативност(стимулиращи мисълта на ученика).

Видове въпроси

- ▶ Прости въпроси(репродуктивни) , ориентирани към паметта на ученика;
- ▶ Уточняващи въпроси – «правилно ли те разбрах, ти смяташ, че...»
- ▶ Интерпретиращи въпроси, подбуждащи към анализ и отговора «защото...»
- ▶ Изясняващи причинни връзки;
- ▶ Творчески въпроси (прогноза) – «Как мислиш ти, какво ще се случи по-нататък...?»
- ▶ Практически въпроси– «Как можем...?» «Как би постъпил ти...?»

Умението да слушаш/чуваш

- ▶ Умението да слушаш/чуваш другите започва с умението да слушаш/чуваш самия себе си;
- ▶ Да слушаш с очите и сърцето си;
- ▶ Истинското слушане –това е приемането
- ▶ Владее на езика и тялото.

Грешките, които допуска учителят

- ▶ Игнориране;
- ▶ Притворно слушане;
- ▶ Избирателно слушане;
- ▶ С неподходяща мимика и жест.

Практически решения

- ▶ Игра
- ▶ Работа в група;
- ▶ Казус; Мозъчна атака
- ▶ Проектна дейност;
- ▶ Фантастични биноми;
- ▶ Фантастични хипотези;
- ▶ Мнемо/мисловни карти;
- ▶ Лапбук.

- **Мозъчна атака -**

„Учудняване“ на педагогическото взаимодействие; актуализиране на мисловната дейност; пробуждане на креативността: Дж. Родари

- фантазийни биноми,
- фантастични хипотези.

Тестове, изискващи активна мисловна дейност

- ▶ **Отдели в две групи приятелите и враговете на природата и човека**
- ▶ чист въздух, бензинови изпарения, замърсяване, силен шум, слънце, вода.

приятели	врагове
.....	.....
.....	.....
.....	.....

- ▶ **Подчертай само органите на растението**
корен, саксия, листа, маркуч, стъбло, цветове, лейка, плодове
- ▶ **Прочети и препиши само имената на домашните животни:**
Крава, вълк, теле, овца, лисица, прасе, кокошка, дива патица

.....

- ▶ **Зачеркни излишната дума:**
Овца, крава, лисица, теле, прасе, кокошка

Работа в група

- ▶ делегиране на свобода;
- ▶ развиване на комуникативните умения и емоционалната интелигентност;
- ▶ формиране на умение за работа в сътрудничество;
- ▶ укрепване чувството за самоценност.

работа по проект; видове задачи

- проучвателни;
- задачи за сравнителен анализ;
- задачи за мислено прегрупиране на дадените обекти;
- собствени изследователски задачи.

Осъществяване на проектна дейност

- УТОЧНЯВАНЕ НА ТЕМАТА;
- ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ;
- УТОЧНЯВАНЕ НА ПРИНАДЛЕЖНОСТТА КЪМ УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ;
- ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ИНФОРМАЦИОННАТА СТРУКТУРА И УТОЧНЯВАНЕ НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ИЛИ ГРУПОВИТЕ ЗАДАЧИ;
- КОНКРЕТИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ, В КОИТО ДЕЦАТА ТРЯБВА ДА СЕ ВКЛЮЧАТ:
НАБЛЮДЕНИЕ, РЕГИСТРАЦИЯ, ПРОЧИТ, ИЗДИРВАНЕ, ПРАВЕНЕ НА ОПИТ, ПОПЪЛВАНЕ НА ДАННИ, ИЗРАБОТВАНЕ НА ТАБЛА, СИСТЕМАТИЗИРАНЕ НА НАГЛЕДНИ МАТЕРИАЛИ;
- ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОЕКТА;
- ОЦЕНКА И ДИСКУСИЯ;
- ОТЧИТАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ ЗА РАБОТА ПО ПРОЕКТ

1. МОЯТ ДОМАШЕН ЛЮБИМЕЦ;
2. МОЯТ МАРШРУТ ДО УЧИЛИЩЕ;
3. ДА ИЗРАБОТИМ АЛБУМ *“АЗБУКА НА ВЕЖЛИВОСТТА”*;
4. ДАРОВЕТЕ НА ЕСЕНТА;
5. КОЛЕДА ПО СВЕТА И У НАС;
6. ВЕЛИКДЕН НАЙ-СВЕТЛИЯТ ХРИСТИЯНСКИ ПРАЗНИК;
7. ПРОЛЕТНИ ПРАЗНИЦИ;
8. РАСТЕНИЯТА, КОИТО НИ ХРАНЯТ И ОБЛИЧАТ;
9. ЖИВОТНИТЕ, КОИТО НИ ХРАНЯТ И ОБЛИЧАТ;
10. ПРЕЛЕТНИТЕ ПТИЦИ;
11. ДА НАПРАВИМ КРЪСТОСЛОВИЦА;
12. ДА ПРЕДСТАВИМ НАШИЯ ГРАД;
13. ДА ИЗМИСЛИМ ГАТАНКИ.

ДИСКУСИЯ

- Защо казваме, че здравето е богатство?;
- Как трябва да се грижим за родната природа?;
- Защо обичаме нашата Родина?;
- Как си представяме добротата в нашите взаимоотношения?.

лапбук

- ▶ Предметяване на обектите и явленията;
- ▶ Атрактивно оформяне на детайлите.

Електронните ресурси и адаптивният диалог

- ▶ Търсене на конкретен образователен смисъл:
  - Осигуряване на динамична нагледност;
  - Създаване на емоционална атмосфера и позитивни нагласи за работа;
  - Усвояване на алгоритми за самостоятелна работа с информация;
  - Осъществяване на симулации на изучавани обекти, явления, процеси;
  - Осъществяване на обратна връзка в хода на обучението;
  - Създаване на добра комуникационна среда...
- СТЕМ центровете (*наука, технологии, инженерство, математика*) - интегративна среда, стимулираща сензорните възприятия, любопитството и изследователската инициатива;
- „Ефект на шока“.

Извънкласната дейност - възможност за преобразуване на нагласите и поведението на ученика

- ▶ Моето щастие;
- ▶ Моята благословена Родина
- ▶ „Кой съм аз“ - моите силни и слаби страни;
- ▶ „Аз харесвам“; „Аз не харесвам“; „Бих искал“; „Аз направих“.
- ▶ „По какво си приличаме, по какво се различаваме“;
- ▶ „Какво научих за теб“;
- ▶ „Най-хубавото у моя съученик“;
- ▶ Съвместни умозрителни пътешествия в „ страната на щастието“.

Проявленията на природата върху сетивата и емоциите на учениците

„Човекът е станал човек, когато е чул шепота на листата и песента на щуреца, ромона на есенния ручей и звънката омайваща песен на чучулигата в бездънното лятно небе, дъха на падащите снежинки и воя на виелицата зад стъклото, ласкавия плясък на вълните и тържествената тишина на нощта... Чул и затаил дъх... И ето слуша той стотици и хиляди години чудесната музика на живота.“

Василий Сухомлински

Включване на произведения на изкуството

- ▶ Пробуждане на духовна енергия;
- ▶ Осъществяване на естетически възприятия;
- ▶ Актуализиране на образи и преживявания;
- ▶ Включване на сетивата на учениците в друга територия на сетивността.

Образователната среда

- ▶ Дидактическа преднамереност(дидактически материали, таблици, схеми, образци за изпълнение на познавателни задачи, центрове за работа,
- ▶ „скритата“ учебна програма
  - Импровизирана поща;
  - Творчески работи на децата;
  - Живи кътове...;
  - Табла за обратна връзка/ по Селестен Френе: „Аз харесвам...“ ; „Аз не харесвам...“; „Аз бих искал...“; „Аз направих...“

Благодаря за вниманието!